

INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARI VA ULARNI QO'LLASHNING DOLZARB MUAMMOLARI

Parmanova Marvarid Zohid qizi

Toshkent Amaliy fanlar universiteti talabasi

marvaridparmanova34@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17406464>

Annotatsiya. Mazkur maqolada innovatsion ta'lim texnologiyalarining zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati, ularni amaliyotga joriy etishning metodik asoslari hamda mavjud dolzarb muammolar keng yoritilgan. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, ta'lim samaradorligini oshirish va o'qituvchi faoliyatini takomillashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Maqolada innovatsion texnologiyalarni samarali tatbiq etishda uchrayotgan qiyinchiliklar, pedagogik jarayonda yuzaga kelayotgan yangicha talablar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Innovatsion ta'lim texnologiyalari, pedagogik jarayon, metodik yondashuv, ta'lim samaradorligi, dolzarb muammolar, yangilik.

Abstract. This article explores the role and significance of innovative educational technologies in the modern educational process, the methodological foundations for their implementation, and the current pressing issues in their application. The use of innovative approaches in education plays a crucial role in developing students' creative thinking, improving educational efficiency, and enhancing teachers' professional activities. The article also addresses existing challenges in applying innovative technologies and offers practical recommendations to overcome these issues within the pedagogical process.

Keywords: Innovative educational technologies, pedagogical process, methodological approach, educational effectiveness, current challenges, innovation.

Аннотация. В данной статье подробно рассматривается роль и значение инновационных образовательных технологий в современном образовательном процессе, методические основы их внедрения, а также актуальные проблемы их применения. Использование инновационных подходов в образовании играет важную роль в развитии творческого мышления учащихся, повышении эффективности обучения и совершенствовании профессиональной деятельности преподавателей. В статье также анализируются существующие трудности при внедрении инновационных технологий и даются рекомендации по их преодолению.

Ключевые слова: Инновационные образовательные технологии, педагогический процесс, методический подход, эффективность обучения, актуальные проблемы, нововведения.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi globallashuv, raqamli texnologiyalar jadal rivojlanishi hamda jamiyatning yangi ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlari sharoitida tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, shuningdek, o'quvchilarda mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish hozirgi kunda ta'lim siyosatining eng ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda innovatsion ta'lim texnologiyalari muhim rol

o'ynaydi. Ular an'anaviy dars berish shakllarini yangilash, o'quv jarayonini interfaol, samarali va zamonaviy talablarga mos shaklda tashkil etishga imkon yaratadi.

Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayoniga chuqur kirib borar ekan, ular nafaqat o'quvchilarning bilim olishini yengillashtiradi, balki o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishga, ta'lim jarayonini boshqarish va nazorat qilish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi. Bugungi kunda darslarda raqamli platformalar, multimedia vositalari, interfaol usullar, masofaviy o'qitish texnologiyalari, loyiha asosida o'qitish, "blended learning" va STEAM yondashuvlari keng qo'llanilmoqda.

Shunga qaramay, innovatsion texnologiyalarni amaliyotga joriy etish jarayonida bir qator dolzarb muammolar ham mavjud. Jumladan, o'qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha malaka va ko'nikmalarining yetarli emasligi, texnik bazaning to'liq ta'minlanmaganligi, o'quv metodik materiallarning yetishmasligi hamda ta'lim muhitida yangiliklarga nisbatan qarshilik ko'rsatish holatlari bunga misol bo'la oladi. Shuningdek, ayrim ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalarni qo'llashning tizimli mexanizmlari va ilmiy asoslangan metodik yondashuvlar hali to'liq shakllanmagan. Innovatsion ta'lim texnologiyalarini samarali qo'llashning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishga doir ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Asosiy qism. Innovatsion ta'lim texnologiyalari — bu o'qitish jarayoniga zamonaviy yondashuvlarni, texnik vositalarni, interfaol metodlarni va yangi pedagogik konsepsiyalarni tatbiq etish orqali ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan tizimli faoliyatdir. Ularning asosiy maqsadi o'quvchilarni faqat bilim oluvchilar sifatida emas, balki faol ishtirokchilar, mustaqil fikrlovchi shaxslar sifatida shakllantirishdan iborat. Innovatsion texnologiyalar an'anaviy dars jarayonini tubdan yangilab, o'quvchilarning bilim olish jarayoniga qiziqishini oshiradi, ularning mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda o'zlashtirish darajasini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Bugungi kunda innovatsion texnologiyalar turli shakl va yo'nalishlarda namoyon bo'lmoqda. Jumladan, **axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan o'qitish** — bu o'quv jarayonida kompyuterlar, planshetlar, interaktiv doskalar, multimedia resurslari va onlayn platformalardan foydalanishni nazarda tutadi. Masalan, elektron darsliklar, videodarslar, ta'limiy platformalar (Moodle, Google Classroom, Edmodo va boshqalar) yordamida darslarni tashkil etish o'quvchilarga qulay va tushunarli ta'lim muhitini yaratadi. Bu nafaqat ta'lim samaradorligini oshiradi, balki o'quv jarayonini individuallashtirish va differensial yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi.

Interfaol o'qitish usullari ham innovatsion texnologiyalarning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "Debat" kabi metodlar orqali o'quvchilarda muloqot qilish, o'z fikrini asoslash, boshqalarni tinglash va guruhda ishlash ko'nikmalari shakllanadi. Bunday metodlar an'anaviy monologik darslardan farqli o'laroq, o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida dars jarayoniga jalb etadi. Interfaol yondashuvlar ta'lim jarayonini jonlantirib, o'quvchilarda mas'uliyat hissini oshiradi va ularni mustaqil bilim izlovchi shaxs sifatida shakllantiradi.

Loyiha asosida o'qitish (project-based learning) texnologiyasi esa o'quvchilarni amaliy faoliyatga yo'naltiradi. Bu yondashuv orqali o'quvchilar real hayotga yaqin bo'lgan muammolarni mustaqil hal etishga o'rganadi, ijodiy tafakkuri, jamoada ishlash malakasi va mas'uliyati ortadi. Masalan, boshlang'ich sinfda ekologik loyihalar, ijtimoiy mavzulardagi kichik tadqiqot ishlari yoki raqamli taqdimotlar tayyorlash orqali ularning dunyoqarashi kengayadi va bilimlarni mustahkamlash yanada samarali bo'ladi.

So'nggi yillarda **STEAM ta'limi** (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) konsepsiyasi ham jadal rivojlanmoqda. Bu yondashuv fanlararo integratsiyani ta'minlab, o'quvchilarni ijodkorlikka, muammolarni kompleks tarzda hal etishga o'rgatadi. Ayniqsa, texnologiya va muhandislik elementlarini san'at bilan uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarda yangicha fikrlash va ixtirochilik qobiliyatlari rivojlanadi. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish jarayonida ularning samaradorligi bir qator omillarga bog'liq bo'ladi. Avvalo, o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bo'yicha kasbiy tayyorgarligi va malakasi yuqori bo'lishi lozim. Pedagog yangi texnologiyalarni faqat texnik jihatdan emas, balki metodik jihatdan ham chuqur tushunishi zarur. Shu bois, o'qituvchilar uchun muntazam malaka oshirish kurslari, amaliy seminarlar, vebinarlar tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Biroq, innovatsion texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etishda bir qator **dolzarb muammolar** ham mavjud. Ulardan biri — ayrim ta'lim muassasalarida texnik bazaning yetarli darajada jihozlanmaganligi. Kompyuterlar, internet tarmog'i yoki zamonaviy texnik vositalarning yetishmasligi innovatsion yondashuvlarning to'liq qo'llanishiga to'sqinlik qiladi. Shuningdek, o'quv metodik materiallarning yetarli emasligi, o'qituvchilarning raqamli savodxonligi pastligi, yangilikka nisbatan qarshilik ko'rsatish holatlari ham innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish jarayonini sekinlashtiradi. Innovatsion texnologiyalarni qo'llashda **psixologik va pedagogik moslashuv** masalalari ham muhimdir. Har bir yangilik ta'lim muhitida muayyan o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Shu bois, o'quvchilarni ham, o'qituvchilarni ham yangicha ta'lim jarayoniga bosqichma-bosqich, izchil tayyorlash zarur. Ta'lim tizimida faqat texnik vositalarni yangilash emas, balki metodik yondashuvlar va pedagogik tafakkurni ham yangilash talab etiladi.

Xulosa. Innovatsion ta'lim texnologiyalari zamonaviy ta'lim tizimini yangilash, ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarda zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Ular an'anaviy dars shakllarini boyitib, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini rivojlantirishga keng imkoniyat yaratadi. Interfaol usullar, loyiha asosida o'qitish, raqamli platformalar, STEAM ta'limi kabi yondashuvlar ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalar o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini takomillashtiradi, ta'lim muhitini boyitadi va o'quv jarayonini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etishga yordam beradi. Biroq, ularni amaliyotga joriy etish jarayonida texnik ta'minotning yetarli emasligi, pedagoglarning malaka darajasi, metodik resurslarning cheklanganligi hamda yangiliklarga nisbatan psixologik qarshilik kabi muammolar mavjudligini e'tirof etish lozim. Ushbu muammolarni hal etish uchun ta'lim tizimida kompleks yondashuv zarur: texnik bazani mustahkamlash, pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish, metodik ko'rsatmalarni yangilash va innovatsion yondashuvlarni bosqichma-bosqich, tizimli tarzda joriy etish talab etiladi. Xulosa qilib aytganda, innovatsion ta'lim texnologiyalarini to'g'ri qo'llash ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Bu esa

raqobatbardosh, ijodkor, mustaqil fikrlovchi va global o'zgarishlarga moslasha oladigan avlodni shakllantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Innovatsion yondashuvlar nafaqat ta'lim jarayonini samarali qiladi, balki o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida yangi pedagogik hamkorlik madaniyatini shakllantiradi. Shu sababli, zamonaviy ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarni qo'llashni ilmiy asoslash va amaliyotga chuqur tatbiq etish strategik ahamiyatga ega masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xolmatova, M. R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. T.: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2022. – 214 b.
2. Usmonboyeva, M. S. Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar. T.: "Yangi asr avlodi" nashriyoti, 2021. – 189 b.
3. Nishonov, A. N. Ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash. T.: "Iqtisodiyot" nashriyoti, 2023. – 203 b.
4. Jalolov, J. J. Pedagogik mahorat va innovatsion yondashuvlar. T.: "O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2020. – 276 b.
5. Mavlonova, R. A., Tursunova, G. A. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. T.: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2023. – 198 b.
6. UNESCO. Education and Innovation: Global Trends and Practices. Paris: UNESCO Publishing, 2022. – 154 p.
7. Anderson, T., & Dron, J. Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education. New York: Routledge, 2021. – 324 p.
8. OECD. Innovating Education and Educating for Innovation: The Power of Digital Technologies and Skills. Paris: OECD Publishing, 2020. – 210 p.